

Conf. Dr. Daniel Lemeni

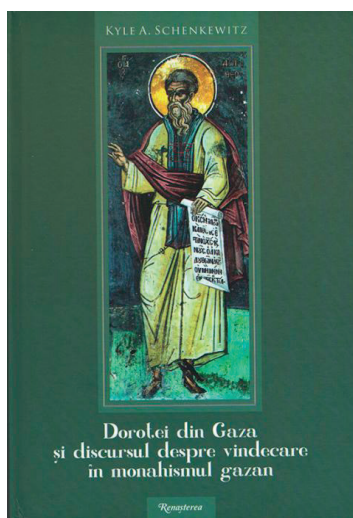
Facultatea de Litere, Istorie și Teologie a Universității de Vest din Timișoara

Kyle A. Schenkewitz, *Dorotei din Gaza și discursul despre vindecare în monahismul gazan*, trad. de Mihai-Silviu Chirilă, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2017, 220 p.

Editura Renașterea din Cluj-Napoca se evidențiază din nou prin tipărirea unei cărți consacrate temei vindecării în monahismul bizantin timpuriu, în special în învățăturile ascetice ale avvei Dorotei din Gaza.

K. A. Schenkewitz, profesor la Universitatea „Saint Louis” (SUA) și autorul acestei cărți, dezbate rolul trupului în viața ascetică. În acest sens, sunt amintite învățăturile fundamentale ale avvei Dorotei: în starea naturală a omului patima este absentă, ceea ce înseamnă că „ea este o boală apărută în urma căderii” (p. 3). În al doilea rând, virtutea înseamnă o viață sănătoasă pe care autorul o corelează cu lucrarea

de mântuire (adică de „însănătoșire”)¹ realizată de Iisus Hristos. În acest context, Dorotei evidențiază rolul lui Hristos ca Medic Care „vindecă boala omenirii”. Din această perspectivă, viața sănătoasă, identificată aici cu viața ascetică și duhovnicească, a devenit o actualizare a Întrupării și a Învierii.

Prin urmare, condiția actuală a omului e o stare „contra-naturală”, însă ea e o etapă tranzitorie. Între capitolul introductiv (capitolul întâi) și concluziile finale (capitolul al șaptelea), cartea lui Schenkewitz poate fi împărțită în cinci secțiuni majore: capitolul al doilea („Monahismul în Gaza”), în care autorul scoate în evidență aspectul istoric al comunităților monastice din Gaza (comunitatea lui Isaia la Beth Dallatha, Seridos la Tawatha și Dorotei la Maiuma). După trecerea în revistă a celor mai importante comunități din monahismul gazan, autorul afirmă, ca o concluzie, faptul că monahismul din Gaza se corelează, în mod indisolubil, cu spiritualitatea deșertului egiptean.

De fapt, această perspectivă a lui Kyle Schenkewitz reafirmă teoriile unor eminente exegeți ai monahismului timpuriu (Lorenzo Perrone, John Chryssavgis, Brouria Bitton-Askkelony, Aryeh Kofsky și Jennifer Hevelone-Harper) pentru care „școala din Gaza” (Brouria Bitton-Ashkelony) rămâne într-o oarecare măsură influențată de tradiția monahală egipteană. Cu toate acestea, Schenkewitz a insistat asupra caracterului inedit și specific al învățăturilor ascetice ale avvei Dorotei, învățături pe care le situează în descendența celor Bătrâni din Gaza, Sfinții Varsanufie și Ioan.

În capitolul al treilea („Discursul vindecării și monahismul din Gaza”) autorul stabilește terminologia specifică și trăsăturile esențiale ale vindecării în tradiția monastică din Gaza. Potrivit avvei Dorotei, viața ascetică este modul esențial de a reveni la sănătate prin lucrarea mântuitoare a lui Hristos, Medicul suprem al sufletului. Hristos, în calitatea Sa de Medic, este cheia învățăturii sale ascetice: „Hristos

¹ În limba greacă adjectivul *sôs* corespunde latinescului *sanus* și desemnează regăsirea sănătății.

reprezintă atât antidotul păcatului, cât și prescripția cu privire la sănătatea sufletului” (p. 56). De asemenea, în acest capitol autorul ne arată, pornind de la textele avvei Dorotei, că sănătatea se referă la starea naturală a umanității, starea originară a omului fiind una lipsită de patimi. Prin urmare, patimile nu sunt naturale, ele nu fac parte din constituția originară a omului, ci ele sunt, mai degrabă, rezultatul căderii. Pe scurt, starea căzută este condiția unui bolnav, boală care se reflectă atât asupra trupului, cât și asupra sufletului. În acest context, autorul accentuează că remediul pentru această stare decăzută este viața ascetică, adică lupta acerbă cu patimile trupești și sufletești.

Miezul cărții este dat de capitolul al patrulea („Vindecarea în drama mântuirii”), în cadrul căruia sunt prezentate cinci teme esențiale (creația, căderea, vindecarea, viața monahală și patimile). De fapt, acest capitol investighează în continuare tema vindecării în drama mântuirii. Accentul principal cade pe rolul esențial pe care Hristos Îl asumă în actul de mântuire. Pentru avva Dorotei, așa cum am amintit deja, patimile sunt o consecință a căderii omenirii, motiv pentru care el insistă asupra „rolului Întrupării ca mijloc de vindecare și de restabilire a stării naturale a umanității” (p. 83).

De asemenea, metafora vindecării este o temă centrală în capitolul al cincilea („Virtutea în viața monahală”). Pe scurt, practica ascetică reprezintă cultivarea vieții sănătoase prin virtuți, dar ceea ce este relevant aici este faptul că autorul consideră viața ascetică ca fiind o însănătoșire a sufletului. Pe scurt, practica ascetică este mai degrabă terapeutică decât punitivă. Din această perspectivă, cultivarea virtuții este un element central în învățătura lui Dorotei. Cu alte cuvinte, virtutea este un reper esențial al vieții sănătoase: „Virtutea, ca trăsătură a vieții sănătoase, a fost elementul cheie în reliefarea portretului avvei Dorotei” (p. 89). În acest context, avva Dorotei din Gaza a accentuat ideea potrivit căreia sufletul este înțeles ca o casă construită pe temelii virtuții. La baza acestei case trebuie să stea întotdeauna credința. Prin credință monahul dobândește „pietrele

virtuții”. Prin urmare, virtuțile sunt strâns legate la avva Dorotei de regăsirea sănătății sufletului. Încă o dată, se subliniază rolul trupului în viața ascetică, pentru că în teologia ascetică a avvei Dorotei, ascetismul reprezintă o vindecare a sufletului prin intermediul trupului.

Capitolul al șaselea („Trupul ascetic”) este dedicat examinării rolului trupului în tradiția monahală din Gaza. O premisă esențială a acestui capitol constă în faptul că trupul este locul unde creșterea spirituală este cea mai evidentă și mai relevantă pentru ascetul angrenat în procesul maturizării spirituale. De aceea, avva Dorotei atribuie trupului o conotație ascetică pozitivă pentru că „sănătatea sufletului depinde de transformarea trupului” (p. 113). Cu alte cuvinte, viziunea ascetică a avvei Dorotei i-a încurajat pe călugării din Gaza să caute sănătatea duhovnicească prin intermediul trupului, trup care trebuie exersat în viața ascetică. Pe scurt, prin intermediul trupului ascetic, sufletul crește din punct de vedere spiritual. K. A. Schenkewitz a remarcat că „acest rol pozitiv al trupului relevă o viziune distinctă asupra trupului ascetic în școala monahală din Gaza” (p. 132).

În capitolul final („Concluzie”) autorul afirmă că pentru avva Dorotei virtutea a fost un reper esențial pentru viața sănătoasă, pe de o parte, și că virtutea este obținută prin trupul ascetic, pe de altă parte. De altfel, K. A. Schenkewitz și-a construit discursul despre vindecare pe această cheie interpretativă potrivit căreia trupul joacă un rol extrem de pozitiv în viața ascetică, o viață ce are în prim plan „căutarea sănătății sufletului și a trupului” (p.135).

Pe lângă importanța sa cu privire la tema vindecării duhovnicești, în multe privințe această carte este o contribuție excelentă la studierea vieții ascetice în tradiția monahală timpurie și, probabil, cea mai bună monografie pe această temă în spațiul teologiei românești.

Și, într-adevăr, cartea excelează în prezentarea fiecărui aspect ascetic al vindecării într-o manieră clară și convingătoare, iar bibliografia substanțială inserată de autor pentru fiecare capitol în parte face din acest volum un instrument extrem de util pentru toți cei interesați de rolul ascezei în Bizanțul timpuriu.